

BŐBESZÉDŰ HÁZITOLVAJ

Szarka, szajkó, varjú a családban

Európában mindig is hiánycikk volt a papagáj: még a kiterjedt tengeri kereskedelmet folytató rómaiak közül is csak a legtehetősebbek birtokolhattak ilyen egzotikus kedvencet. A magyar portáról sem hiányzott azonban a tarka tollú, beszélő madár. Csakhogy ez – mint azt régi krónikákból, mesékből tudhatjuk – nem papagáj volt, hanem mátyásmadár, azaz szajkó

– No, mi a baj? Török-e, tatár-e? – kérdezték tőle a bátrabbak.

– Rosszabb ez annál is – morgott Vendel, vizsgálgatván ábrázatát a Reszege tükrében. – Elveszett a Mátyás.

– Micsoda Mátyás? – tátogatta a száját a két falu.

– Ejnye, no – mordult rá a vén hajdú a vízben levő képmására –, hát a beszélő madár! Nyilván az is megunta már nálunk az életét.

A képmás haragosan nézett vissza, s a hajdú észrevette, hogy többet mondott az elégnél. Büntetésül rásimogatta a szájára lombos bajuszát, mint valami lakatot.

Az emberek azonban nagyot lélegzettek. No, erről ők nem tehetnek. Most már meg mertek szólalni is.

– Nemcsak egy mátyásmadár van a világon. Majd hoznak helyette másikat a madarászok az őszön.

– De nagy ész, szét ne pattanjon bele a fejetek! – beszélt a hajdú a vízbe. – Ilyen mátyás éppen csak egy volt. Ez volt valamikor az úrfinak a legkedvesebb játszópajtása.

Az öreg hajdú elhallgatott, s meg se szólalt addig, míg egy öreg könny bele nem pottyant a szeméből a vízbe. Az emberek lelkén is átsuhant egy bársonyruhás, sápadt fiúcska képe, aki egy tarka madárral a vállán, bánatosan nézett kifelé egy nagy, szomorú házból.

Móra Ferenc: Mindenki Jánoskája

A kutyák és macskák után a madarak következnek a házi kedvencek népszerűségi listáján; közülük is főként a sokszor színes tollruhába öltözött papagájok, akik értelmükkel is kitűnnek társaik közül. Nagy részük kiváló hang- és beszédutántó-készséggel rendelkezik, melyben sok leendő madártulajdonos szeretné örömet lelni. Ilyen tulajdonságokkal bír a hullámos és a nimfapapagáj is, melyeket könnyen és viszonylag olcsón beszerezhetünk, ám ha nagyobb kihívás elé szeretnénk állítani kedvencünket, akkor érdemes egy nagyobb „tehetséggel” próbálkoznunk, pl. egy jákóval vagy beóval (bár ez utóbbi nem tartozik a papagájok közé). Ezek ára viszont egyelőre elég borsos, ezért a legtöbben csak kereskedésben vagy a tenyésztőnél tudják őket megcsodálni.

Elfelejtett tollas kedvencek

Ez azonban nem jelenti azt, hogy le kellene mondani a kiváló képességű madarokról, hiszen nemcsak a távoli kontinenseken élő csodamadarak rendelkeznek magas fokú intelligenciával és

hangutánzó-képességgel, hanem hazánk madárfaunájának néhány képviselője is. A varjúfélék családjába tartozó fajokról van szó elsősorban, így a sok helyütt tömegesen előforduló szajkóról, szarkáról, dolmányos varjúról. E madarak egykor népszerű házi kedvencek voltak, ám napjainkra szinte teljesen feledésbe merültek: kiszorították őket életünkben a trópusi ritkaságok.

A sikerhez fiatal, kézzel nevelt egyedekre van szükségünk, de még jobb, ha arra adódik lehetőségünk, hogy saját magunk tudjuk a fészekből származó fiókat felnevelni. A varjúfélék költési időszaka április vége–június eleje közé esik. Amíg a szajkót inkább zárt erdőkben – tölgyesekben, fenyvesekben – találhatjuk meg, addig a szarkát települések közelében, forgalmas utak mentén. A következőkben e két madárfajjal kapcsolatosan szerzett tapasztalataimat szeretném a kedves Olvasóval megosztani.

Hat kismadár dajkaságban

A négy szajkótestvér tavaly május közepén került hozzám. 8–10 naposak lehettek ekkor, tollazatuk meglehetősen hiányos volt, s szinte egy tenyerben elfértek valamennyien. A két kis szarka ugyanezen év júniusának elején lelt nálam otthonra. Ők már csaknem teljesen

kifejlett tollazattal rendelkeztek, s a kirepüléstől csak pár nap választotta el őket. A szajkók és szarkák felnevelése sok hasonlóságot mutatott.

A fiókák egy szénával bélelt, nagy műanyagrekeszben nyertek elhelyezést, melynek réseibe még fenyőágakat is fűztem, a nagyobb védetség érdekében. Magát a ládát 1x1,5 méter alapterületű, 2 m magas röpdében helyeztem el. A szajkóknak kezdetben infralámpával biztosítottam a „fészekmeleget”, ám mivel tollazatuk gyorsan fejlődött, erre csak pár napig volt szükség.

Az etetés sem a szajkók, sem a szarkák esetében nem jelentett gondot, ugyanis azonnal elfogadták a csipesszel kínált eleséget. Már a legelső alkalommal olyan bátran vették el a lisztkukacot, mintha csak anyuktól kapták volna. Étrendjük a következőkből állt: lisztkukac, főtt és nyers tojás, túró, reszelt sajt, nyers húsok, máj, szív, tüdő, macskaeledel, főtt burgonya, párolt rizs és gyümölcsök. Az etetések kétóránként történtek, hajnaltól estig. Az apróra vágott szilárd táplálékot csipeszből, a folyékonyat és a vizet orvosi fec-

MIVEL ÉS HOGYAN ETESSÜNK?

Szajkóimat és szarkáimat igyeksem minél változatosabban táplálni. Eledelük nagyrészt növényi eredetű, de – főleg a szarkáknál – nagy hangsúlyt kell fektetni a mindennapos és megfelelő arányú állati táplálékra is. A szemes takarmányok közül kapnak búzát, árpat, zabot, kukoricát, kölest, cirkot, napraforgót, repcét és gyommagvakat. A különféle gyümölcsök, zöldségek közül alma, körte, szilva, barack, cseresznye, meggy, málna, ribizli, szamóca, szőlő, dinnye, csipkebogyó és egyéb bogyók, dió, sárgarépa, paradicsom, saláta, lucerna, burgonya, tölgymakk és bükkmakk szerepel az étlapjukon. Az állati eredetű eledelük között lisztkukac, nyers húsok, belsőségek, főtt ill. nyers tojás, túró és sajt jöhet számításba. A gyomnövényeket, zöldeket, gabonaféléket csokorba kötve, a röpdébe ill. kalitba felakasztva is lehet kínálni nekik, így remekül elszórákznak a magvak megszerzésével. A nagyobb zöldségeket, gyümölcsöket összevágyva vagy lereszelve kapják. A gyorsan romló állati eredetű táplálékokat jól elmosható edényben tálalom. Ezek az étkek különös figyelmet igényelnek, kivált a lakásban tartott példányok esetében, nehogy az eldugdosott maradékok idővel kellemetlen szagokat árasztanak.

kendőből (természetesen tű nélkül) kapták. Minden etetést itatás követett.

Mi nyikorog a vállamon?

A szénából kialakított fészekbe a fiókák sohasem piszkítottak; mindig a fészek széléhez farolva, kifelé végezték el az ürítést. Ez rendre az első egy-két falat után történt; utána annyi táplálékot fogadtak el, amennyi csak beléjük fért, majd pedig szieszta következett a következő etetésig. Közelséget fütyöréssel jeleztem számukra,

amit nagy hangoskodással viszonzottak, s a későbbiekben már elém, sőt rám szállva várták a finom falatokat. Kirepülésük után kb. egy héttel már önállóan ettek. Ebben segített az a kis trükk, hogy az etetésükhöz használt tálat bent hagytam a röpdében. Így először a bátrabbak falatoztak belőle, ill. etették testvéreiket, majd végül valahányan áttértek az önkiszolgálásra.

Amikor a madarak már tökéletesen használták szárnyaikat, átkerültek egy nagy röpdébe, amely a mai napig az otthonuk. Itt fácánokkal, selyembaromfiakkal, gerlékkel laknak „társbérletben”. Teljes békeségben élnek egymás mellett, bár az etetésnél a legfinomabb falatokat ügyességüknek és gyorsaságuknak köszönhetően mindig ők szerzik meg. Amikor belépek hozzájuk, rám szállnak, fületem, hajamat húzogatták, s csemege után kutatnak a kezemben. Az eltelt idő folyamán sok különféle hangot megtanultak: élethűen utánozzák a kutyaugatást, macskanyávogást, békabrekegést, kakaskukorékolást, talicskanyikorgást, más madarak hangjait, sőt emberi hangokat, fütyülést, nevetést, s néhány gyakran hallott, rövid szót is. Kisebb akrobatikus mutatványra is képesek: pl. 4–5 méterről dobott szőlő- vagy kukoricaszemet elkapnak, olykor röptükben is.

Kedvencünk, a tolvaj szarka

Ezeket a papagájok szépségével és értelmével vetekedő vadmadarakat mindazoknak tudom ajánlani, akik biztosítani tudják számukra a megfelelő nagyságú életteret és az ideális táplálást. Bár a szarka, a szajkó és a dolmányos varjú védetségét nem élvez, tehát tartásukhoz engedély nem kell, azért a fiókához jutás érdekében a saját szakállunkra történő „fészekrablás” helyett érdemes a helyi vadásztársaság valamelyik tagjának segítségét kérni.

Lakásban való elhelyezés esetén próbáljuk meg minél nagyobb kalitkát beszerezni, amelynek oldalaira ajánlatos könnyen mosható üveg vagy műanyag lapot helyezni, az időnkénti hig ürülék miatt. Ha mindezekre odafigyelünk és megfelelő időt fordítunk rájuk, meghálálják a sok törődést, s rengeteg örömet lelhetünk bennük. Egy-két finom falattal hamar a szívükhöz férközhetünk, s a család legfiatalabb tagjaival, a gyerekekkel, de még a kutyával is kitűnő barátságba kerülhetnek. A lakásban néha kiengedhetjük őket a fogságból, de főleg a szarkára nem árt odafigyelni, hiszen köztudott vonzódása a csillogó, fényes tárgyakhoz, s így hamar kialakíthatja saját kincsesládát – a miénk rovására...

Hazai varjúféléink közül az ékes tollú szajkó, a dományos varjú és a hosszú farkú szarka nem tartozik a védett fajok közé. A kis termetű és világossárga szeméről könnyen felismerhető csóka ellenben védetségét élvez, ezért házi kedvencként nem jöhet számításba

Foto: Baggio Zoltán, Kálovák Zoltán, Szuhayda László